WIKIPEDIA

Idioma yoruba

El **yoruba** ye un continuu dialeutal del África Occidental. Forma parte de les Llingües Benué-Congu. Ye faláu en Benín, Togu y en Nixeria onde ye una de les llingües oficiales.

El nome nativu ye *èdè Yorùbá* (llingua yoruba) y cuenta con 22 millones de falantes n'África Occidental.[1] El términu yoruba ye utilizáu pa la forma estandarizada y escrita de la llingua.

El territoriu tradicional del yoruba entiende anguaño la porción suroeste de Nixeria, les repúbliques de Benín y Togu y la metá oriental de Ghana. La llingua aniciar ente los pueblos yoruba. Les llendes paecen ser establecíos geofísicamente pol ríu Níxer.

Yoruba **'Èdèe yorùbá'**	
Faláu en	Nixeria Benín Togu
Falantes	22 millones
Puestu	49º (http://www.davidpbrown.co.uk/help/top-100-languages-by-population.html) (Ethnologue 1996)
Familia	Níxer-Congu Atlánticu-Congu Volta-Congu Benué-Kwa Benué-Congu Volta-Níxer Yoruboide Edekiri **Yoruba**
Estatus oficial	
Oficial en	Nixeria
Reguláu por	*Nun ta reguláu*
Códigos	
ISO 639-1	yo
ISO 639-2	yor
ISO 639-3	yor (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=yor)

Estensión del yoruba

Conteníu

Aspeutos históricos, sociales y culturales

Distribución

La gran mayoría de falantes atopar nos estaos nixerianos d'Oyo, Ogun, Ondo y Kwara, estaos que conformen básicamente la rexón suroccidental de Nixeria. Tamién hai falantes en delles rexones de Benín y Togu.

Fora de la rexón yoruba (*Yorubaland*) l'idioma yoruba tuvo una importante influencia ente los esclavos de Brasil y Cuba. Asina los nagôs de Bahia en Brasil caltuvieron el yoruba como llingua ceremonial hasta bien apocayá. Inda queda un pequeñu númberu de yorubas en Sierra Lleona. Ya inclusive la llocalidá d'Oyotunji n'Estaos Xuníos

Historia

L'estudiu del yoruba nun empezar na rexón yoruba. A principios del sieglu XIX los yorubes constituyíen un porcentaxe importante de los homes y muyeres esclavizados y llevaos a América procedentes d'África occidental. Como esa dómina coincidió cola abolición británica del comerciu d'esclavos, munchos esclavos lliberaos yeren falantes de yoruba y fueron reasentados en Freetown en Sierra Lleona. Cuando'l trabayu llingüísticu llevául a cabu en Sierra Lleona foi estendíu a llingües

non autóctones de la rexón, el yoruba (o "aku" como se llamaba comúnmente) foi consideráu como oxetu d'estudiu. De fechu en 1831, el yoruba foi una de los dos llingües africanes escoyíes pal so usu como llingua escolar pa una escuela femenina en Sierra Lleona.

En 1819 publicóse'l primer trabayu sobre un dialeutu yoruba, un pequeñu vocabulariu realizáu por T. Y. Bodwich, diplomáticu británicu nel Imperiu Ashanti.[2] Sicasí la principal xera na normalización del idioma sería llevada a cabu unes décades dempués por un miembru d'una espedición británica pol Níxer, Samuel Crowther, quien yera un esclavu lliberáu que recibiera educación formal y yera falante de yoruba. Crowther collaboraba cola Sociedá de la Ilesia Misionera (*Church Missionary Society*), perteneciente a la Comunión Anglicana, que s'estableció en Abeokuta (nel actual estáu de Ogun). En 1843 publicó la primer gramática yoruba y empecipió una traducción de la Biblia; tamién editó un periódicu nesa llingua ente 1859 y 1867, [*ensin referencies*] posiblemente'l primer periódicu nuna llingua vernacular n'África occidental.[*ensin referencies*] Nesa dómina formó un grupu, pa desenvolver una ortografía eficiente (qu'incluyía dellos dígrafos y lletres con diacríticos pa representar ciertos fonemes), nel que participó Crowther y que se traducíó na celebración d'una "Conferencia sobre Ortografía" de la *Church Missionary Society* en Lagos, en 1875. La propuesta tuvo un ésitu considerable y usóse pa una forma de yoruba estándar (tamién llamáu *koiné yoruba* o *yoruba común*).

L'actual ortografía yoruba deriva de la propuesta del Yoruba Orthography Committee de 1966 y de un trabayu d'Aiọ Bamgboṣye, *Yoruba Orthography*, publicáu en 1965, y ye esencialmente la mesma propuesta por Crowther y otros a partir de la década de 1840. Como estándar, el yoruba lliterariu, ye un miembru independiente del grupu de dialeutos. Ye la forma escrita de la llingua, la variedá estándar que s'apriende na escuela y qu'empleguen los programes de noticies na radio. Con una fuerte influencia de los dialeutos de Ọyọ y Ibadan, el yoruba estándar incorporó munches carauterístiques d'otros dialeutos.[3]

Dialeutu lucumi

La llingua o dialeutu lucumi ye una variedá del Yoruba utilizáu como un llinguaxe llitúrxicu de los sacerdotes de la Santería nel Caribe. Rexir pol vocabulariu, la fonética y les estructures sintáctiques del Yoruba. Na República Dominicana, la llingua lucumi utilizar nel ámbitu llitúrxicu y nel ámbitu cotidianu polos descendientes de yorubas. En Cuba usar nes oraciones y ceremonies de la santería.[1] (https://books.google.com/books?id=Tndbo3yLEdcC&dq=lucumi+language&hl=en)

Descripción llingüística

Clasificación

El yoruba pertenez al grupu yoruboide de les Llingües Benué-Congu (dientro de les Llingües Volta-Congu), que de la mesma pertenecen a la familia de Llingües nixerocongoleses. Otres llingües yoruboides inclúin el conxuntu de dialeutos del complexu akoko, amás del Edekiri y el Igala.

Fonoloxía

Ver tamién

- Lliteratura en yoruba

Referencies

1. Ethnologue 2005, Sachnine 1997
2. Bowdich, T. Y. (1819): *Mission from Cape Coast Castle to Ashantee*, S. 209, 505; citáu en Hair (1967).
3. Cf. por casu el siguiente comentariu de Adetugbọ (1967, citáu en Fagborun 1994:25): "While the orthography agreed upon by the missionaries represented to a very large degree the phonemes of the Abẹokuta dialect, the morpho-syntax reflected the Ọyọ-Ibadan dialects".

Bibliografía

- Pulleyblank, Douglas (1990). «16. Yoruba», *The major languages of South Asia, the Middle East and Africa*. Taylor & Francis Routledge. ISBN 978-0-415-05772-1.

Enllaces esternos

- Consulta la edición de Wikipedia **n'idioma yoruba**.
- Traductor Yoruba - Español (http://traductoryoruba.com/) Traduz de Yoruba a español y d'Español a Yoruba, Busca nel nuesu diccionariu yoruba, traduz al intre de manera gratuia

Control d'autoridaes	**Proyeutos Wikimedia** · Datos: Q34311 · Multimedia: Yoruba language (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Yoruba_language) **Identificadores** · GND: 4120403-7 (https://d-nb.info/gnd/4120403-7) · LCCN: sh85149236 (https://id.loc.gov/authorities/sh85149236) · NDL: 00574342 (https://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/00574342) · SUDOC: 02740322X (https://www.idref.fr/02740322X) · AAT: 300389608 (https://www.getty.edu/vow/AATFullDisplay?find=&logic=AND&note=&subjectid=300389608) · **Diccionarios y enciclopedies** · Britannica: url (https://www.britannica.com/topic/Yoruba-language)

Sacáu de «https://ast.wikipedia.org/w/index.php?title=Idioma_yoruba&oldid=2960036»

La última edición d'esta páxina foi el 5 may 2020, a les 15:37.

El testu ta disponible baxo la Llicencia Creative Commons Reconocimientu/CompartirIgual 3.0; puen aplicase otres cláusules más. Llei les condiciones d'usu pa más detalles.